

Chankowski, Stanisław

Nabytki Archiwum PAN w 1989 roku

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 36/1, 175-186

1991

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Chankowski

(Warszawa)

NABYTKI ARCHIWUM PAN W 1989 ROKU

Poniżej podaję kolejną informację o nowych materiałach źródłowych do historii nauki i techniki polskiej, które napłynęły do Archiwum PAN w Warszawie oraz do jego Oddziałów w Krakowie i w Poznaniu w 1989 roku¹.

Archiwum PAN w Warszawie

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego pozyskano akta trzech jednostek organizacyjnych PAN.

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:

— profesora Szkoły Głównej Planowania i Statystyki Stanisława Berezowskiego (1910-1986) z zakresu geografii gospodarczej. Spuścizna zawiera pracę pt. *Les ville en Europe socialiste*, kilka artykułów, m.in. *Rektor Andrzej Grodek. W 25 rocznicę zgonu, Prof. Bogdan Zaborski 1901-1985, Działalność Towarzystwa Geograficznego Paryża, Die Anwendung der regionalen Methoden in der Verkehrsgeographie, Regionalizacja gospodarcza w zagospodarowaniu przestrzennym Polski, Donnees de la geographie regionale*, skrypty *Geografia gospodarcza Polski, Zarys dwóch zagadnień geografii ekonomicznej: lokalizacji i regionalizacji*, wypowiedzi na konferencjach naukowych, kilka recenzji, polemiki z recenzentami prac profesora. Do działalności naukowej należą papiery związane z prezesurą Polskiego Towarzystwa Geograficznego w latach 1972-1978, współpracą z Komitetem Nauk Geograficznych PAN, Mazowieckim Ośrodkiem Badań Naukowych oraz władzami SGPiS, a także sprawowaną przez prof. S. Berezowskiego funkcją redaktora naczelnego czasopisma „Poznaj Świat”; nadto sprawozdania z kongresów i podróży naukowych, korespondencja i umowy wydawnicze. W spuściznie znajdują się też opinie o dorobku i pracach na stopień naukowy, projekty programów nauczania geografii gospodarczej w SGPiS, programy wykładów i ćwiczeń, recenzje prac magisterskich, a także obfita korespondencja naukowa, przede wszystkim zagraniczna. Dołączono ponad 200 odbitek prac i artykułów innych autorów, przeważnie z dedykacjami dla S. Berezowskiego oraz zbiór slajdów i negatywów zdjęć z podróży krajowych i zagranicznych; nadto curriculum vitae prof. Antonio de Almeida z 1976 r. (ok. 1,20 mb. + 2 pudła negatywów i slajdów, sygn. III-287).

— wiceprezesa Naczelnej Organizacji Technicznej, wiceministra komunikacji Aleksandra Gajkowicza (1897-1971) z zakresu drogownictwa. Spuścizna zawiera szereg opracowań fachowych, jak *Gospodarka drogowa w Polsce Ludowej 1945-1949, Kierunki*

1 Przy opracowywaniu powyższych informacji autor korzystał z tymczasowych spisów materiałów sporządzonych przez osoby przekazujące je oraz przez pracowników Archiwum PAN: w Warszawie - dra Jana Andrzeja Igielskiego i dr Joannę Zimińską, w Krakowie - mgr Zofię Bonarowską i dr Ritę Majkowską, w Poznaniu - dr Annę Marciniak. Wykorzystano także recenzje materiałów przygotowane przez specjalistów.

rozwojowe gospodarki drogowej w latach 1959-1965, Drogi lokalne, Zarys zagadnień gospodarki drogowej, referat: *Najekonomiczniejsze sposoby budowy i utrzymania nawierzchni drogowych*. Sporo papierów obrazuje działalność A.Gajkowicza w Komitecie Nagród Państwowych, Naczelnej Organizacji Technicznej, Komitecie Inżynierii PAN, Centralnym Ośrodku Badań i Rozwoju Techniki Drogowej, Radzie Motoryzacyjnej, Radzie Techniczno-Ekonomicznej przy Ministerstwie Komunikacji. Nieco materiałów związanych z udziałem Aleksandra Gajkowicza w kongresach i zjazdach zagranicznych oraz jego udziałem w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Kongresów Drogowych (statut, protokoły, sprawozdania 1965-1971), Światowej Federacji Organizacji Inżynierskich. Nadto sprawozdania i zapiski diariuszowe z podróży zagranicznych. Lat wojny dotyczą sprawozdania i materiały z robót drogowych w Warszawie w latach 1941-1942. Wśród materiałów biograficznych: życiorys, wykaz publikacji i wyjazdów krajowych i zagranicznych, opinie o dorobku naukowym A.Gajkowicza, dziennik z okresu 16.I - 23.XII.1923, *Pobieżne notatki z przebiegu mojego życia 1897-1967* (16 zeszytów), rękopis notatek z powstania warszawskiego 1944 r., a także biografia A.Gajkowicza napisana przez inż. K.Stefańskiego pt. *Życie dla dróg* oraz wspomnienia o nim kilku osób (ok. 0,70 mb. sygn. III-288).

— docenta w Instytucie Historii PAN, dra hab. Jana Górskiego (1930-1988) z zakresu dziejów odbudowy Warszawy po II wojnie światowej. Wśród prac i artykułów m.in. *Historia odbudowy Warszawy 1944-1949, Odbudowa warszawskiego życia w latach 1945-1949, Refleksje o historii ojczystej, Warszawskie Harcerki 1939-1945, Dom, Małe życia drobiazgi, Ostatnie wakacje*, referat pt. *Problem odbudowy Warszawy w latach 1944-1949*, odczyt pt. *Odrodzenie warszawskiej kultury w latach 1944-1949*. Z pracami i działalnością J.Górskiego wiąże się zawarta w spuściźnie obfita dokumentacja odbudowy Warszawy po II wojnie światowej: prowizoryczny wykaz dokumentów z pierwszego okresu po wyzwoleniu (1944-1946), notatka o materiałach archiwalnych Związku Harcerstwa Polskiego dotyczących odbudowy stolicy, zestawienia bibliograficzne, akty normatywne, opinie urzędowe, sprawozdania, protokoły z zebrań, wnioski Biura Odbudowy Stolicy - Wydziału Architektoniczno-Budowlanego, Naczelnej Rady Odbudowy Warszawy i innych organów; tezy na posiedzenia Miejskiej Rady Narodowej, Sprawozdanie Prymasowskiej Rady Odbudowy Kościołów Warszawy za rok 1948-1949, korespondencja urzędowa, protokoły z posiedzeń PKWN i Rady Ministrów dotyczące odbudowy Warszawy, Komitetu Odbudowy Stolicy, materiały Urzędu Konserwatorskiego m.st. Warszawy z 1950 r., różne wytyczne dotyczące tych zagadnień, fotografie Warszawy powojennej, liczne opracowania, artykuły i referaty na temat odbudowy Warszawy różnych autorów, m.in. J.Albrechta, W.Billiga, B.Bieruta, E.Droźniaka, M.Kaczorowskiego, Cz.Klarnera, E.Osóbki-Morawskiego, R.Piotrowskiego, J.Sigalina, H.Syrkusowej, S.Tołwińskiego, a także teksty literatów W.Bąka, S.Dziewulskiego, S.Otwinowskiego, opracowania historyków M.Drozdowskiego, Ł.Kądzieli. Nadto: ankiety i listy byłych wychowanków Szkoły Mazowieckiej, dokumentacja związana z działalnością J.Górskiego w Komisji Nauk Społecznych Polskiego Komitetu do Spraw UNESCO (1974); jego pamiętniki z lat 1979-1984, wspomnienia pt. *Spotkanie z domem Niemojewskich*, a także recenzje prac J.Górskiego. W spuściźnie znajduje się też życiorys i szczegółowa relacja z działalności zawodowej i społecznej Mieczysława Hartwiga oraz sprawozdanie z przebiegu obrad aktywno samorządowego PPS z 8 XI 1948 r. (ok. 0,70 mb., sygn. III-289).

— profesora w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Warszawskiego, Wandy Krajewskiej (1927-1989). Są to materiały biograficzne obrazujące życie i przebieg

działalności naukowej W.Krajewskiej: metryka, indeks Uniwersytetu Warszawskiego, dokumenty pracy, dyplomy, nominacje, nagrody za osiągnięcia naukowe (1972-1986), świadectwa Uniwersytetu w Cambridge (1958) i British Council w Warszawie (1968), życiorys, nominacje (ok. 0,07 mb., sygn. 159).

— profesora Uniwersytetu Warszawskiego Mariana Małowista (1909-1988) z zakresu historii. Spuścizna zawiera prace i artykuły m.in. *Niewolnictwo we wczesnym średniowieczu*, *Dzieje gospodarcze Polski od połowy XV do połowy XVII w.*, *The origins of the economic division of Europe*, *A short economic history of Poland*, *L'évolution du réseau de voies commerciales dans le bassin de la Mer Noire au cours du XVe et du XVIe siècle*; nadto konspekty innych prac oraz teksty wykładów wygłaszanych w 1958/59 r. w École Pratique des Hautes Etudes w Paryżu. Obfite wypisy z literatury oraz ze źródeł rękopiśmiennych i drukowanych z wielu archiwów i bibliotek europejskich dotyczące historii gospodarczej Polski oraz wielu krajów Europy, a także Bliskiego i Dalekiego Wschodu, Afryki i Ameryki Południowej, zwłaszcza dróg handlowych, handlu hanzeatyckiego i lewentyńskiego. Nieco materiałów wydawniczych dotyczących projektowanej pracy zbiorowej pt. *Wiśła - jej znaczenie i rola w dziejach Polski*; umowy wydawnicze. Z działalnością dydaktyczną profesora wiążą się teksty kilku prac magisterskich powstałych pod jego kierunkiem. Biografię M.Małowista dokumentują: metryka, życiorysy, świadectwa pracy, legitymacje, nagrody, spisy publikacji, życzenia z okazji 75-lecia urodzin i 40-lecia pracy naukowej, wreszcie nekrologi i depesze kondolencyjne. Spora korespondencja naukowa krajowa i zagraniczna. Dołączono recenzje niektórych prac M.Małowista (ok. 2,35 mb., sygn. III-291).

— profesora Uniwersytetu Warszawskiego Zofii Szmydtowej (1893-1977) z zakresu historii literatury. Spuścizna zawiera teksty prac o Cervantesie, wstęp i fragmenty pracy o liryce romantycznej, prace pt. *Poetyka XVII w.*, *Prehistoria Mazowsza w poezji Lenartowicza*, *Kompozycje poetyckie Lenartowicza* oraz kilka recenzji. Z niektórymi pracami związane są ściśle notatki; ponadto w spuściznie znajduje się wiele materiałów warsztatowych, jak: wypisy z literatury (częściowo w postaci kartoteki) dotyczące Erazma z Rotterdamu, Ariosta, A.Malczewskiego, Jana Kochanowskiego, W.Pola, M.Reja, M.Cervantesa, literatury hiszpańskiej i francuskiej, J.J.Rousseau, J. La Fontaina, a także teorii i historii literatury; nadto dotyczące m.in. Marii Dąbrowskiej liczne wycinki prasowe. Wśród materiałów do działalności wydawniczej Z.Szmydtowej (umowy, korespondencja z lat 1953-1976, recenzje wydawnicze) na czoło wysuwa się duża grupa papierów związana z redagowanym przez Z.Szmydtową „Rocznikiem Literackim”. Są to sprawozdania z zebrań redakcji i dyskusji, notatki z rozmów, przegląd i oceny wydawnictw z zakresu literatury klasycznej, dziennik-notatki z lat 1964-1975, korespondencja z P.Grzegorzczkiem, P.Hertzem, J.Kottem, H.Markiewiczem, J.Trzynadłowskim, K.Wyką; wycinki prasowe. Nieco materiałów dotyczących udziału Z.Szmydtowej w sesji z okazji 150-lecia urodzin Teofila Lenartowicza (korespondencja, program sesji, notatki). Działalność dydaktyczną Z.Szmydtowej obrazują spisy studentów, notatki do ćwiczeń, tematy prac seminaryjnych i notatki dotyczące seminarium magisterskiego, nadto opinie o pracach na stopień naukowy oraz oceny dorobku naukowego. Brak materiałów biograficznych, jedynie fragment wspomnień rodzinnych dotyczących zwłaszcza ojca, Józefa Gąsiorowskiego, zetknięcia się z Marią Dąbrowską, zeszyt z wierszami Z.Szmydtowej. Obszerna korespondencja, m.in. listy M.Brahmera, H.Elzenberga, P.Hertza, J.Kornackiego, T.Mikulskiego, J.Pelca, Z.Libery, H.Markiewicza, S.Skwarczyńskiej, W.Weintrauba, S.Wędkiewicza, K.Wyki, S.Żółkiewskiego. Nadto grupa materiałów rodzinnych

dotyczących życia i działalności pisarza i krytyka literackiego Artura Górskiego: świadectwa szkolne, dyplom uniwersytecki, dokumentacja nagrody państwowej. Dołączono grupę powielanych artykułów autorów obcych oraz zbiór odbitek dedykowanych Z.Szmydtowej (ok. 1,90 mb., sygn. III-293).

Pozyskano też materiały dodatkowe do posiadanych już spuścizn:

— profesora Politechniki Gdańskiej, członka PAU Maksymiliana Tytusa Hubera (1872-1950) z zakresu mechaniki teoretycznej. Dodatkowa część spuścizny zawiera fragment pracy M.T.Hubera i Zenobiusza Kłębowskiego pt. *O pewnych przypadkach równowagi sprężystej rury cienkościennej*, referat M.T.Hubera pt. *W sprawie obsady jednej z Katedr Mechaniki na Wydziale Mechanicznym Politechniki Gdańskiej* (1946), recenzje, list prof. Wacława Moszyńskiego do M.T.Hubera oraz kopie dwóch listów tego ostatniego do W.Moszyńskiego (1947), skierowane do M.T.Hubera oraz do redakcji „Przeglądu Mechanicznego” listy prof. A.Landgroda (1947) oraz dużą obustronną korespondencję pomiędzy prof. M.T.Huberem a dr inż. Zenobiuszem Kłębowskim z lat 1926-1947. Naddo zestawienie prac twórcy spuścizny (ok. 0,05 mb., sygn. III-30).²

— profesora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego - Akademii Rolniczej w Warszawie, członka rzecz. PAN Ryszarda Manteuffla z zakresu ekonomiki rolnictwa. Kolejna partia przekazanych przez profesora materiałów zawiera opracowanie pt. *Decyzja w gospodarstwie rolniczym*, szereg innych prac, m.in. nie publikowanych, artykuły i wykłady w językach obcych, obszerna korespondencję naukową i prywatną, krajową i zagraniczną, 10 tek pt. *Sprawy konne* (ok. 0,52 mb., sygn. III-211).³

— profesora, kierownika Zakładu Prakseologii PAN Jana Zieleniewskiego (1901-1973) z zakresu organizacji i zarządzania. Dodatkowa część spuścizny nabytej w 1960 r. zawiera umowy i korespondencję wydawniczą, niekiedy także recenzje i przekłady kilku opublikowanych prac profesora, dziennik pracy w Katedrze Handlu Zagranicznego Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Sopocie w roku akademickim 1951/52, szczegółowy życiorys J.Zieleniewskiego oraz bibliografię jego prac, w tym także opublikowanych do 1980 roku włącznie (ok. 0,08 mb., sygn. III-221).⁴

Archiwum PAN - Oddział w Krakowie

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego pozyskano dalszą grupę akt Polskiej Akademii Umiejętności: Komisji Historii Literatury Polskiej Wydziału Filologicznego (0,03 mb.)⁵ oraz materiały Polskiej Akademii Nauk: Komisji Historyczno-Literackiej Oddziału PAN w Krakowie (ok. 0,02 mb., sygn. K.II-7), akta Zarządu tegoż Oddziału (10,70 mb., sygn. K.II-1) oraz dalsze materiały Zespołu Badawczego Dziejów Oświaty w latach okupacji hitlerowskiej (0,02 mb., sygn. K.II-17).⁶

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:

- 2 Por. *Przewodnik po zespolach i zbiorach Archiwum PAN* (dalej cytując: *Przewodnik*) pod redakcją Z.Kolankowskiego. Wrocław 1978 s. 85-86.
- 3 Por. *Przewodnik*, s. 114, 115 oraz „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” (dalej cytując: „KHNiT”) 1979 s. 689, 1981 s. 675, 1982 s. 679, 1986 s. 833, 1988 s. 820.
- 4 Por. *Przewodnik*, s. 181, 182.
- 5 Por. *Przewodnik*, s. 205-213.
- 6 Por. *Przewodnik*, s. 215 oraz „KHNiT” 1986 s. 833, 1987 s. 764, 1988 s. 821, 1989 s. 971-975.

— profesora Akademii Medycznej w Krakowie Juliana Aleksandrowicza (1908-1988) z zakresu medycyny. Obszerna spuścizna zawiera liczne prace, artykuły, eseje i referaty dotyczące m.in. takich zagadnień jak: Iperyt azotowy, nitrogranulogen, mianownictwo hematologii, immunologia, SM - stwardnienie rozsiane, ekologia i ekologia, ochrona środowiska, czyste powietrze, zdrowa żywność, biopierwiastki, sól, dolomit, biofizyka i biomagnetyzm, bioelektronika, ochrona antyradiacyjna, medycyna niekonwencjonalna, a także artykuły pt. *Nie ma nieuleczalnie chorych, Kryzys ekologiczny - kryzys etyczny, O powołaniu nauczyciela medycyny, Rola nauk medycznych i pedagogicznych*. Z materiałami do tych zagadnień wiążą się liczne notatki, wypisy z literatury, analizy, doniesienia, ankiety, wyniki badań i terapii, opisy metody, wycinki, prospekty, listy pacjentów, opracowania obcych autorów, m.in. F.Twardzickiego pt. *Jak uniknąć raka i białaczki*. Liczne materiały ukazują działalność J.Aleksandrowicza jako lekarza w Ośrodku Zdrowia Wojewódzkiego Zarządu Komitetu Żydowskiego (wykazy chorych, historie chorób, sprawozdania, 1945) w III Klinice Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej w Krakowie (m.in. wykazy pracowników oraz gości zagranicznych odwiedzających Klinikę, sprawozdania z działalności Kliniki, opracowania na temat jej dziejów, wykaz członkostwa towarzystw zagranicznych pracowników, 1946-1987), Sanatorium w Żegiestowie (sprawozdania, korespondencja, 1952-1957). Inna grupa materiałów dotyczy współpracy profesora z Komisją Ochrony Zdrowia Społecznego PAN w Krakowie (plany pracy i sprawozdania, memoriały, postulaty do władz 1972-1986), Polskim Czerwonym Krzyżem (1957-1967), Polskim Klubem Ekologicznym (1980-1987), Towarzystwem Popierania i Krzewienia Nauki (1980, 1981), Towarzystwem Wiedzy Powszechnej i Towarzystwem Wolnej Wszechnicy Polskiej (1971, 1980), Unią Lekarzy - Pisarzy (1972, 1973), Komitetem Nagród Nobla w dziedzinie medycyny (1967), World Academy of Art and Science (1965-1985), ZBoWiDem (m.in. wspomnienia i opracowania, 1957-1980), Instytutem Materiałów Ogniotrwałych w Gliwicach (materiały konsultacji naukowej, sprawozdania z pracy nad użytecznością dolomitu 1978-1984). Ponadto opinie, ekspertyzy, oceny działalności naukowej pracowników nauki, wnioski do nagród, recenzje prac na stopień naukowy, postulaty i memoriały dla władz m.in. w sprawie profilaktyki, oznaczanie grup krwi (1969-88), patenty (1951-1986). Nieco papierów związanych z działalnością redaktorską i wydawniczą 1950-1988, dokumentacja udziału prof. J.Aleksandrowicza w zjazdach i konferencjach 1958-1988. Sporo materiałów biograficznych: rodowód, metryka, Kennkarty, ankiety, życiorysy, zaświadczenia, dyplomy, nominacje, nagrody, odznaczenia, bibliografia prac, materiały związane z odnowieniem doktoratu profesora na UJ, dokumentacja spraw majątkowych, liczne fotografie oraz fragmenty wspomnień pt. *Moje życie naukowe*. Zwracają uwagę materiały z okresu okupacji hitlerowskiej i udziału w partyzancie, a także wspomnienia o likwidacji szpitala w getcie krakowskim oraz referat dra J.Maja na temat służby zdrowia w czasie bitwy o Monte Cassino. Ogromna korespondencja krajowa i zagraniczna, m.in. listy od A.Einsteina (xero), W.Bartoszewskiego, T.Bilikiewicza, J.Bogusza, K.Brandysa, T.Csorby, K.Dobrowolskiego, J.Glempa, L.Hirsfelda, M.Kasprowiczowej, T.Kielanowskiego, Z.Klemensiewicza, H.Kowarzyka, T.Krwawicza, M.Michałowicza, W.Orłowskiego, H.Poświatowskiej, T.Przypkowskiego, W.Rzepeckiego, W.Sedłaka, H.Steinhaus, T.Tempki, M.Weissa, J.Wittlina, A.Zamoyckiego, S.Żółkiewskiego. Dołączono liczne odbitki prac J.Aleksandrowicza oraz autorów obcych, część z dedykacjami (ok. 3 mb., sygn. K.III-104).

— profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Adama Heinza (1914-1984) z zakresu językoznawstwa. Spuścizna obejmuje prace naukowe m.in. nie publikowany tekst pracy

doktorskiej pt. *Indoeuropejskie pierwiastkowe nomina w łacinie*, artykuły, jak np. *Historia językoznawstwa*, *Język naturalny a język sztuki*, *Uwagi o językoznawstwie współczesnym*, teksty poświęcone profesorom: Jerzemu Kuryłowiczowi i Janowi Safarewiczowi, referaty m.in. *Aktualny stan polskiego językoznawstwa ogólnego* (1969), *Jan Baudouin de Courtenay jako prekursor strukturalizmu*, *Charakter interdyscyplinarny języka i językoznawstwa*, *Kilka uwag o tzw. nowomowie*, a także tłumaczenie pracy N.S.Trubeckiego pt. *Podstawy fonologii*. Nadto kilka recenzji, w tym oceny prac na stopień naukowy oraz wykłady pt. *Gramatyka staro-cerkiewnosłowiańska i staropolska na tle porównawczym* - wygłoszone na Uniwersytecie w Nancy wraz z materiałami do wykładów i ćwiczeń oraz listą studentów. Wśród materiałów warsztatowych: wypisy z literatury, zestawienia bibliograficzne, notatki. Nieco materiałów dotyczących pracy A.Hinza na Uniw. Jagiellońskim (m.in. programy studiów indywidualnych), działalności w Komitecie Językoznawstwa PAN, Komisji Słowianoznawstwa, Komisji Językoznawstwa i Komisji Filologii Klasycznej Oddziału PAN w Krakowie (1954-1984), w Polskim Towarzystwie Językoznawczym (statut, protokoły walnych zgromadzeń, zjazdów naukowych, lista członków PTJ); w Komitecie Redakcyjnym Biuletynu PTJ (teksty artykułów wraz z ich recenzjami), nadto materiały związane z pracą A.Hinza nad wydaniem IV tomu dzieł wybranych J.Baudouin de Courtenay'a (w tym teksty J.Kulczyckiej-Saloni, S.Skorupki). Z biografią A.Heinza wiąże się świadectwa szkolne, legitymacje, umowy o pracę, notatki z okresu studiów z wykładów i ćwiczeń m.in. prof. T.Milewskiego na temat: *Język hetycki na tle porównawczym*, z ćwiczeń z sanskrytu, notatki z lektur, zaświadczenia, nominacje, dyplom, dokumenty odznaczeń, bibliografia prac profesora, autoreferat na temat zainteresowań i osiągnięć w pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej, wykazy nagród i odznaczeń, wycinki z prasy, świadectwa lekarskie, fotografie, m.in. zdjęcie maturzystów Gimnazjum im. Nowodworskiego z 1934 r., korespondencja z lat 1969-1983, w tym korespondencja profesora jako redaktora biuletynu PTJ, m.in. listy I.Bajerowej, J.Fisiaka, S.Skorupki. Nadto oceny prac A.Hinza oraz jego dorobku naukowego dokonane przez prof. J.Kuryłowicza i J.Safarewicza (1958-1977). Dołączono dwie prace obce oraz zbiór odbitek prac A.Hinza i prac obcych (ok. 2,5 mb., sygn. K.III-105).

— Pozyskano nadto dodatkowe materiały do już posiadanych papierów:

— profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, członka rzecz. PAN Zygmunta Grodzińskiego (1896-1982) z zakresu zoologii. Trzecia partia materiałów tego uczonego obejmuje papiery profesora i jego żony Natalii oraz dalszych członków rodziny. Część pierwsza zawiera pracę Z.Grodzińskiego pt. *Naczynia krwionośne mózgu pstrąga*, napisaną na papierze toaletowym w więzieniu hitlerowskim we Wrocławiu w listopadzie 1939 r., nagraną na taśmę treść rozmowy doc. J.Kawiaka z profesorem na temat historii jego badań naukowych w zakresie hodowli tkanek, materiały dotyczące jego udziału w VIII krajowym zjeździe morfologów w 1967 r., wreszcie papiery emerytalne oraz dotyczące stanu zdrowia. Drugą część tworzą papiery żony profesora - Natalii Grodzińskiej (1906-1987). Oprócz jej artykułów i odbitek prac naukowych z lat 1931-1976 drukowanych m.in. we „Wszechświecie”, obszerna dokumentacja obrazuje pracę pedagogiczną N.Grodzińskiej w Liceum PP.Prezentek w Krakowie w zakresie biologii i higieny w latach 1951-1984. Są to m.in. plany dydaktyczne, sprawozdania wychowawcze, protokoły z konferencji programowych, wykazy uczennic, sprawozdania z wycieczek szkolnych, konспекty, materiały zespołu samokształceniowego. Nieco korespondencji, m.in. listy Wojciecha i Józefa Natansonów, *Dzienniczek*, notatki osobiste, spostrzeżenia, wrażenia z muzeów oraz wycieczek, z podróży zagranicznych, kalendarze (m.in. *Kalendarz ilustro-*

wany na pamiątkę otwarcia wyższych polskich uczelni w Warszawie w 1916 r.), nadto rachunki domowe, notatki z okresu nauki i studiów uniwersyteckich, sprawozdanie ze zjazdu koleżeńskiego z 1965 r., album ze zdjęciami i z komentarzem, legitymacje, dokumentacja stanu zdrowia oraz nekrologi i kondolencje. Trzecią część spuścizny tworzą materiały rodzinne dotyczące syna - prof. Władysława Grodzińskiego (wspomnienia matki, zeszyty szkolne, wycinki, odbitki, listy ojca); teścia - prof. Władysława Natanson (odpisy listów do narzeczonej, Elżbiety Baranowskiej, z lat 1900-1901, gratulacje z okazji ślubu m.in. od J.Kallenbacha, K.Potkańskiego, K.Kostaneckiego, Wł.Łebińskiego oraz złoty wawrzyn Polskiej Akademii Literatury 1936 r.); teściowej - Elżbiety z Baranowskich Natansonowej (korespondencja z lat 1886-1927, plany budowy domu w Woli Justowskiej w Krakowie, kondolencje po zgonie Ignacego Tadeusza Baranowskiego - brata Elżbiety Baranowskiej, m.in. od I.Chrzanowskiego, E.Krasińskiego, W.Semkowicza, Z. i M.Smoluchowskich); ciotki — Scholastyki z Baranowskich Kudelskiej (korespondencja rodzinna z lat 1865-1922); wuja - Ignacego Baranowskiego (wspomnienia z Włoch) oraz zestaw pocztówek z Warszawy z lat 1916-1917. Nadto fotografie z XIX w., m.in. ze zbioru Narcyzy Żmichowskiej, powinszowania, laurki z lat 1864, 1879-1913 (ok. 1,10 mb., sygn. K.III-78).⁷

— profesora Akademii Ekonomicznej w Krakowie Stanisława Hoszowskiego (1904-1987) z zakresu historii gospodarczej i demografii. Druga, znacznie większa część spuścizny zawiera prace naukowe, artykuły, referaty, m.in. *Spisy ludności w przeszłości, Przydatność historii cen w badaniach ekonomiki późnofeudalnej, Metoda statystyczna w dotychczasowej historiografii polskiej* oraz szereg drobnych artykułów dotyczących m.in. przeszłości Lwowa i Galicji, Zakładu Historii Społecznej i Gospodarczej Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie oraz ogólnych problemów nauki, wydawnictw naukowych i źródłowych, przemówienia okolicznościowe, wspomnienia i biogramy dotyczące m.in. F.Bujaka, L.Kolankowskiego, R.Mienickiego, J.Rutkowskiego, W.Stysia, Z.Wojciechowskiego; przedmowy do prac obcych, parę recenzji (niekiedy wraz z tekstami omawianych prac i korespondencją z autorami), wykłady z historii gospodarczej Polski i powszechnej. Obfite materiały warsztatowe, zarówno ściśle związane z tekstami prac i artykułów jak i luźne: odpisy i odbitki kserograficzne ze źródeł oraz dokonane z nich wypisy; tabele i wykresy statystyczne, notatki, zestawienia bibliograficzne. Zwraca uwagę grupa materiałów dotycząca zagadnień demograficznych zebranych w latach 1913-1939 przez prof. F.Bujaka i jego współpracowników, głównie z ksiąg metrykalnych z różnych regionów kraju i z innych materiałów m.in. wyciąg z katalogu Biblioteki Wołyńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Z okresu powojennego pochodzi kartoteka z ewidencją źródeł demograficznych z kilku archiwów i bibliotek polskich, a także materiały dotyczące takich zagadnień jak ruch naturalny ludności, ceny w Polsce (w tym materiały zebrane przez M.Mikę), ceny za granicą - tu m.in. egzemplarze publikacji zagranicznych na ten temat oraz odpisy z Public Record Office i Institute of Historical Research w Londynie; nadto materiały dotyczące kolonizacji, osadnictwa i mniejszości w dawnej Rzeczypospolitej, spławu i handlu własnemu przez Gdańsk. W spuściznie znajdują się także dane dotyczące biografii Stanisława Szczepanowskiego oraz kartoteka wycinków z prasy okupacyjnej z lat 1942-1944. Różnorodną działalność S.Hoszowskiego ukazują papiery z okresu gdy był stypendystą Fundacji Rockefellera w latach 1936-1938 (m.in. lista

7 Por. „KHNI” 1986 s. 834-835, 1987 s. 766-777.

stypendystów) oraz z okresu jego pracy w Katedrze Historii Polski Uniwersytetu M.Kopernika w Toruniu (1946-1960) - tu także uzasadnienie potrzeby utworzenia Instytutu Historycznego Uniw. M.Kopernika. Nadto papiery dotyczące współpracy profesora z Towarzystwem Naukowym w Toruniu i toruńskim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Historycznego, Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk (badania nad kroniką klęsk elementarnych w Polsce w latach 1586-1648), Sekcją Demografii Historycznej Komitetu Nauk Demograficznych PAN, Zakładem Historii Pomorza Instytutu Historii PAN. Zachowały się też materiały z badań prowadzonych przez S.Hoszowskiego z zasiłku Polskiej Akademii Umiejętności (1949-1950) oraz z jego udziału w Kollokwium Historii Gospodarczej w 1963 r.; nadto oceny prac na stopień naukowy wraz z tekstami prac lub autoreferatami autorów. Nieco materiałów do działalności wydawniczej, m.in. sprawa publikacji podręcznika historii dla gimnazjów kupieckich (1935). Z działalnością dydaktyczną profesora wiąże się program nauczania i uwagi na temat wykonania programu w Gimnazjum Kupieckim we Lwowie z lat 1935-36 oraz listy studentów wraz z tematami referatów i ich ocenami w Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Nieco materiałów biograficznych, częściowo w odbitkach kserograficznych: metryka, zaświadczenie szkolne, zaproszenie na ślub, fotografie, klepsydry. Uzupełnia spuściznę spora korespondencja zagraniczna oraz dokumenty z okresu studiów S.Hoszowskiego i jego działalności zawodowej, a także kilka fotografii z okresu lwowskiego. Dołączono szereg prac autorów obcych z zakresu historii gospodarczej, demografii i dziejów Gdańska i Lwowa, m.in. T.Furtaka *Materiały historyczno-demograficzne w archiwach i bibliotekach lwowskich*; A.Gilewicz *Polska metrologia historyczna*, M.Pelczara *Wkład Gdańska w kulturę Polski okresu Odrodzenia i baroku* oraz odbitkę kserograficzną artykułu P.Świerczyńskiego pt. *Stary i nowy Lwów* z „Czerwonego Sztandaru” z 1949 r.⁸ (ok. 4 mb., sygn. K.III-49).

— profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, członka czynnego PAU, Stanisława Kutrzeby (1876-1946) z zakresu historii prawa i historii. Dodatkowa, znacznie obszerniejsza niż poprzednia część pozyskanych w 1961 r. materiałów zawiera nie publikowane, przygotowane przez autora do druku podczas II wojny światowej V wydanie pracy *Polska Odrodzona 1914-1928*, poszerzone o lata 1928-1939, a także szereg prac, artykułów, wykładów i odczytów dotyczących historii prawa, jurysdykcji, sejmów, zagadnienia mniejszości narodowych w prawie międzynarodowym (skrypty słuchaczy Szkoły Nauk Politycznych), a także przemówienie na uroczystości nadania doktoratu h.c. marsz. J.Piłsudskiemu. Nadto liczne wypisy i odpisy źródłowe z wielu archiwów i bibliotek polskich (w tym ze zbiorów już nie istniejących) oraz paryskich i rzymskich, notatki bibliograficzne do różnych zagadnień. Liczne i niezwykle cenne są materiały związane z wielostronną działalnością profesora w Polskiej Akademii Umiejętności - fragment korespondencji Sekretarza Generalnego oraz materiały Komisji Prawniczej, Uniw. Jagiellońskiego zaś - apel rektora i Senatu UJ do Sejmu RP po zamachu majowym. Nadto materiały do dziejów walki o autonomię uniwersytecką, do reorganizacji studiów prawnych, protokoły konferencji rektorów, opinie w sprawie projektu ustawy o szkołach akademickich, wycinki prasowe, notatki S.Kutrzeby oraz korespondencja, m.in. listy od W.Chrzanowskiego, S.Dąbrowskiego, K.Kumanieckiego, W.Natansona, W.Raczkiewicza, J.Ujejskiego. Materiały polityczne dotyczą działalności S.Kutrzeby jako eksperta w Polskim Biurze Prac Kongresowych na Kongresie Wersalskim 1919 r. oraz jako prze-

wodniczącego delegacji polskiej w rokowaniach w sprawie zawarcia umowy likwidacyjnej polsko-czechosłowackiej. Sporo materiałów dotyczy sprawy rewindykacji archiwaliów po I wojnie światowej od Austrii (opinie, objaśnienia, projekty, uchwały, korespondencja i notatki 1918-1929), od Rosji Radzieckiej (odpisy dekretów Rady Komisarzy Ludowych, korespondencja z Edwardem Kuntze 1918) oraz od Niemiec (korespondencja i materiały dotyczące wyjazdu S.Kutrzeby jako delegata polskiego). Nadto materiały związane z udziałem profesora w Radzie Archiwalnej z lat 1920-1928 (protokoły posiedzeń, opinie, projekty ustaw archiwalnych, notatki i opracowania S.Kutrzeby, listy m.in. od F.Dudy, M.Handelsmana, J.Paczkowskiego), sprawozdania z kongresów historyków w Rydze i Zurychu 1937-1938 oraz materiały jako eksperta prawa międzynarodowego w stosunkach polsko-gdańskich 1921-1925; umowy, uchwały, korespondencja z MSZ i Komisarzem Ligi Narodów, memoriał S.Kutrzeby pt. *Stanowisko prawne Gdańska*, raporty, akta sporu o pocztę polską (1925), materiały do bibliografii Gdańska. Lat okupacji hitlerowskiej dotyczą materiały Rady Głównej Opiekuńczej: sprawozdania, protokoły, notatki, a także meldunki o sytuacji w Kraju przekazywane do Departamentu Informacji Delegatury Rządu przez Annę Kutrzebiankę i S.Zięmbę. Występują też w spuściźnie materiały dotyczące wydawnictwa „Kwartalnika Historycznego na Wschodzie”. Zagadnień politycznych po II wojnie światowej dotyczą materiały związane z udziałem S.Kutrzeby w Komisji Konsultatywnej w Moskwie w sprawie utworzenia Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej w 1946 r., m.in. jego wspomnienia pt. *Jak to było w Moskwie*. Nieco materiałów biograficznych: pamiętnik (m.in. sylwetki uczonych polskich: B.Ulanowskiego, Wł.Jaworskiego, K.Morawskiego, S.Wróblewskiego), dyplomy członkostwa towarzystw naukowych, dyplom doktoratu h.c. Uniw. Stefana Batorego w Wilnie; nadto kondolencje i wycinki z prasy poświęcone profesorowi. Obszerna korespondencja prywatna i naukowa, głównie listy wybitnych historyków polskich, a także bogata korespondencja rodzinna, począwszy od lat 70-tych XIX wk. (ok. 3 mb., sygn. K.III-11).⁹

Archiwum PAN - Oddział w Poznaniu

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:

— wykładowcy średnich szkół medycznych, dra Dionizego Giżewskiego (1916-1986) z zakresu historii farmacji. Materiały obejmują teksty kilku jego prac publikowanych w czasopismach, m.in. *Lekarze w Gnieźnie do czasów rozbiorów*, *Pozycja Jana Tońskiego w anatomii polskiej XVII wieku*, nadto notatki, wypisy i tłumaczenia dotyczące dzieł Tomasza z Wrocławia, a także liczne odpisy, fotokopie i mikrofilmy zawierające teksty prac tego uczonego biskupa i farmaceuty z XIV wieku. Nadto życiorys i spis publikacji (ok. 0,20 mb., sygn. P.III-78).

— profesora w Instytucie Balneoklimatycznym w Poznaniu Józefa Jankowiaka (1904-1984) z zakresu medycyny. Poza niemieckim tekstem (oraz dokonaniem przez J.Jankowiaka jego tłumaczeniem) japońskiego poematu pt. *Biała Chryzantema*, spuścizna zawiera wyjątki materiały biograficzne: dokumenty osobiste, świadectwa pracy zawodowej i społecznej, dyplomy, życiorys i materiały do autobiografii, wykazy publikacji, wycinki prasowe, fotografie, wykazy książek przekazanych do Instytutu Balneoklimatycznego oraz do biblioteki Japonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, materiały z

9 Por. *Przewodnik*, s. 227, 228.

obchodów 80-lecia urodzin profesora (przemówienia, listy i telegramy gratulacyjne, wycinki, fotografie) oraz korespondencję z uczonymi japońskimi (ok. 0,20 mb., sygn. P.III-84).

— adiunkta w Zakładzie Archeologii Wielkopolski IHKM w Poznaniu dr Krystyny Józefowiczówny (1917-1985) z zakresu archeologii i historii sztuki. Spuścizna zawiera streszczenie pracy doktorskiej J.Józefowiczówny pt. *Kościół katedralny w Poznaniu w okresie przedromańskim i romańskim*, konspekt artykułu pt. *Kultura artystyczna na przełomie antyku i wczesnego średniowiecza* - przeznaczony do pracy zbiorowej pt. *Italia*, wypisy z literatury dotyczące głównie sztuki romańskiej, słowniki terminologiczne niemieckie i rosyjskie. Nadto sprawozdania z prac wykopaliskowych i realizacji problemów badawczych, plany pracy, opinie i ekspertyzy dotyczące badań wykopaliskowych na górze Czecha w Gnieźnie i w Strzelnie. W spuściznie znajdują się też życiorys, kwestionariusz paszportowy, nominacje, zaświadczenia dotyczące pracy zawodowej i społecznej, dyplomy, wykazy prac publikowanych i nie publikowanych, notatki z okresu studiów, zaproszenia, zawiadomienia oraz korespondencja z lat 1960-1963. Nadto nieco materiałów obcych: konspekt pracy Andrzeja Tomaszewskiego pt. *Architektura wczesnośredniowieczna Cesarstwa i Krajów «nowych» Europy środkowo-wschodniej (do początków XI wieku)*, zdjęcia z doktoratu prof. Zdzisława Kępińskiego i z wystawy książki włoskiej (ok. 0,07 mb., sygn. P.III-80).

— profesora Uniwersytetu im. A.Mickiewicza w Poznaniu Waleriana Sobisiaka (1924-1987) z zakresu etnografii, kulturoznawstwa i badań polonijnych. Pierwsze dwie dziedziny reprezentują prace: *Dzieje ziemi rawickiej, Badania etnograficzne w Wielkopolsce Wschodniej, Z etnografii regionu konińskiego, Tradycyjne włókiennictwo Pomorza Zachodniego i jego współczesne przemiany*, fragment pt. *Dzieje katolików w Rawiczu*; referaty popularne na temat dziejów regionu rawickiego, odczyty: *Ludowe tradycje pisankowe, Ludowe zwyczaje prawne*. Z pracami lub ich konspektami związane są obfite materiały dotyczące Wielkopolski, Ziemi Lubuskiej i Pomorza Zachodniego - ich kultury ludowej; notaty, wypisy archiwalne, druki ulotne, wycinki prasowe i gazety, fotografie, fotokopie, filmy, kartoteka wypisów archiwalnych, korespondencja wydawnicza, a także liczne ankiety z terenowych badań etnograficznych z lat 1957-1974. Zwracają uwagę wypisy archiwalne dotyczące okresu okupacji hitlerowskiej na tym terenie oraz materiały do *Zarysu historii kultury materialnej Polski*. Odrębną pozycję stanowi plan opracowania i materiały do monografii zatytułowanej: *Gospodarstwo dworskie w wielkopolskich majątkach biskupstwa poznańskiego w XVII i XVIII wieku*. Obszerna część spuścizny zawiera materiały z badań W.Sobisiaka nad skupiskami emigracji polskiej w wielu krajach Europy: jest to praca pt. *Kultura rodzima zachodnioeuropejskich zbiorowości polonijnych*, odczyt pt. *Elementy tradycyjnej kultury rodzimej polonii holenderskiej* oraz liczne materiały, jak prasa, wycinki, czasopisma, ulotki, biuletyny, plakaty, informatory, katalogi, notatki - wypisy, zestawienia, korespondencja, kartoteka bibliograficzna, mapy, fotografie, referaty obce wygłaszane na sympozjach polonijnych na temat Polonii amerykańskiej i Fundacji Kościuszkowskiej. Zwracają uwagę materiały dotyczące działalności Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie (1977-1983), School of Slavonic East European Studies University of London (1984-1985), Polskiej Macierzy Szkolnej zagranicą oraz fotografie związane z działalnością Polskiego Teatru Ludowego we Lwowie i polonii lwowskiej (1977-1978). Działalność organizacyjną Sobisiaka ukazują materiały dotyczące Wojewódzkich Domów Kultury w Lesznie i Poznaniu, dokumenty przynależności do ZSL, korespondencja z Wydziałem Kultury WRN w Poznaniu, Miejską Radą

Narodową w Buku. Kontakty profesora z instytucjami naukowymi obrazują materiały Studium Regionalnego PTPN, programy studiów etnograficznych i projekt ramowy układu katalogu rzeczowego Biblioteki Katedry Etnografii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, korespondencja wydawnicza z Polskim Tow. Ludoznawczym, z Redakcją Dzieł Wszystkich Oskara Kolberga, Zakładem Historii Nauki i Techniki PAN, Komitetem Nauk Historycznych PAN, Instytutem Historii Kultury Materialnej, Studium Zaocznym Kulturoznawstwa UAM (materiały przewodniczącego komisji rekrutacyjnej). Dołączono spis członków i korespondencję Koła Śpiewaczego „Wanda” w Stupi Kapitulnej z lat 1934-1949 (m.in. lista członków z 1934 r.) oraz korespondencję Akademickiego Koła Rawiczian z lat 1929-1937. Dydaktyczną działalność profesora ukazują materiały seminarium na temat terenowych badań etnograficznych (Kraków 1962) oraz związane z wyjazdami studentów etnografii za granicę z lat 1963-1967. Liczne papiery dotyczą zagranicznych podróży naukowych W.Sobisiaka, zarówno na kongresy jak i w celach badawczych, a także związane z przynależnością do Międzynarodowego Towarzystwa Etnograficznego. Brak w spuściźnie materiałów biograficznych; jedynie z okresu studiów zachował się skrypt *Ekonomika* Część II wg wykładów prof. St.Rosińskiego z roku 1938-1939, opublikowany w Poznaniu w 1945 r. Wśród materiałów obcych znajdują się maszynopisy prac: Stanisława Kunza - *Marcin Poprawa 1888-1953*, Jana Śłowikowskiego - *General Karol Kniaziewicz*. Dołączono zbiór odbitek autorskich dedykowanych W.Sobisiakowi i luźne druki muzeów etnograficznych (ok. 4 mb., sygn. P.III-83).

— wykładowcy średnich szkół zawodowych Wojciecha Szulczewskiego (1879-1969) z zakresu botaniki i etnografii. Materiały obejmują artykuły i fragmenty artykułów dotyczących m.in. Wielkopolskiego Parku Narodowego (1930-1963), baśnie i powiastki kujawskie i wielkopolskie, projekt zadrzewienia drogi między Poznaniem i Kłodawą. Nieco materiałów warsztatowych: opis skamielin narzutowych Wielkopolski (po 1919 r.), notatki botaniczne, zoologiczne, fizjograficzne i etnograficzne z terenu Kujaw i Wielkopolski (po 1900 r.), zdjęcia krajoznawcze (sprzed 1918 r.), wycinki z prasy niemieckiej z lat 1864-1939. Uzupełnia spuściźnie szczupła korespondencja oraz bibliografia prac W.Szulczewskiego. W materiałach tych znalazły się też akta Komisji Fizjograficznej poznańskiego oddziału PAU z lat 1925-1934. (Ok. 0,30 mb., sygn. P.III-81)

— profesora Uniwersytetu Poznańskiego Heliodora Święcickiego (1854-1923) z zakresu medycyny. Są to fragmenty rękopisów prac naukowych, szereg nadbitek autorskich prac H.Święcickiego, a także M.Godyckiego i A.Wrzoska z lat 1875-1936. Sporo materiałów związanych z pełnią przez H.Święcickiego godnością pierwszego rektora nowo założonego w 1919 r. Uniwersytetu Poznańskiego, m.in. sprawy gmachów uniwersyteckich (1920), korespondencja, mowy rektorskie, a także *Memoriał w sprawie organizacji tzw. Instytutu Słowiańskiego przy Uniwersytecie Warszawskim* (Tadeusza Grabowskiego) z 1918 r. Wśród materiałów biograficznych: notatniki, pamiętki osobiste, odznaczenia, medale, fotografie; nadto materiały do życiorysu Józefa Mianowskiego i H.Święcickiego zebrane przez A.Wrzoska, m.in. H.Święcickiego dyplom doktorski Uniwersytetu Wrocławskiego z 1977 r., jego listy do A.Wrzoska z lat 1909-1923 oraz wycinki prasowe i egzemplarze gazet z lat 1921-1923. Nieco korespondencji, m.in. gratulacje z okazji odznaczenia H.Święcickiego francuskim orderem Legii Honorowej (1922), a także listy H.Święcickiego do A.Wrzoska. Sporo materiałów dotyczy Fundacji „Nauka i praca” założonej przez H.Święcickiego pod koniec życia dla popierania nauki polskiej, uczonych i kształcącej się młodzieży: testament, listy do prezydenta m.Poznania Cyryla Ratajskiego z lat 1921-1923, materiały majątku Laski k.Kępna (bilanse z lat 1846-1948),

korrespondencja i kwity, wykaz wdów i sierot po profesorach, które otrzymały zapomogi i stypendia w latach czterdziestych XX w. oraz papiery związane z likwidacją fundacji w latach 1949-1952 (m.in. odpisy ksiąg dochodów z tego okresu) oraz przejęcia jej przez PGR w 1949 r. (ok. 0,75 mb., sygn. P.III-85).

Artykuł wpłynął do Redakcji w czerwcu 1990 r.